

vnel med Nemčijo in Francozom, in jutri bodo 3 meseci, kar nemška armada oblega Pariz.

Pustimo človečanstvo na stran in govorimo le o pobitih na bojišču, od umrlih v bolnišnicah, od taci, ki so zgubili noge ali roke in kateri hirajo zaradi ran ali prestalih bolezin, kakor da ne bi bili ljudje, nego le mašine. Štejmo jih, da vidimo, koliko je taci.

Nemška armada je zgubila dozdej okoli 200.000 (dvakrat sto tisoč!), francoska pa 250.000 (dvakrat sto in petdeset tisoč!) brez teh, ki niso „pokončani“, ampak le vjeti.

Cenimo zdaj le po najnižji ceni to, kar si en človek, če tudi je le dninar (taberhar), prisluži leto in dan na 300 gold., in videli bomo, da, ker je na obeh straneh pobitih 450.000 ljudi, zguba delavnih moči že do zdaj znaša okoli 135 milijonov goldinarjev na leto in dan. Če ta letni znesek naložimo na kapital, se kaže, da Nemci in Francozi delavnega človeškega kapitala niso zgubile nič manj kot za tisoč, tristo in petdeset milijonov goldinarjev.

To so grozne številke!

Če rečemo, da ena družina potrebuje leto in dan za svoj živež, obleko in stanovanje 1000 gold., tedaj je 150.000 družin svoj živež itd. zgubilo in je 675.000 beračev postalo.

To pa je še le ena stran te grozovite vojske.

Pokončalo se je namreč hiš in pohišja, fabrik, kmetijstev in družin naprav toliko, da se lahko reče, še trikrat več.

Po takem tedaj škoda znaša več kot pet tisoč milijonov goldinarjev, brez tega, kar se je posojil najelo za vojskine potrebe, kar se zopet lahko šteje še na en tisoč milijonov.

Šest tisoč milijonov goldinarjev je tedaj škode po petmesečni vojski, brez tega, da je okoli 2 milijona moških v najbolji starosti delu odtegnjenih bilo samo za to, da drug družega pobijajo. Zamujeno delo za 5 mesecev, le po 120 gold. na enega človeka cenjeno, znaša zopet 240 milijonov gold.

To so strašanske številke!

Ali se niso povrnil časi krvoločnega Atila in silovitih Hunov!

In grozovito mesarenje še ni pri kraji. Bismark in nov opečeni „nemški cesar“ si mislita: kaj naji to briga, če tudi še 200.000 naših ljudi pogine, da ste le Alzacija in Lorena nemški! Saj človek človeka naredi in čez 9 mesecev pride spet novih ljudi veliko na svet, in Bog, ki tice redi pod nebom in cvetlice oblači na polji, bode že skrbel za človeka, da berač najde kos kruha in da siromak še več davka plača!

Res! strahovit je pogled v prihodnost. Potoki krvi v preteklih 5 mesecih niso nič omečili src oblastnikov, — kakor čedo živine gonijo ljudi na bojišče, in kje in kdaj bode konec temu boju, nihče ne vé in ne vidi.

Evropa pa, to je, drugi vladarji, držé križema roke in gledajo, kako se dva naroda mesarita neusmiljeno!

In taka Evropa govori o pravici, o omiki, o človečanstvu, o skrbi za narode!

* Redek tolar. Leta 1751. je bil v Vratislavi (Breslau) tolar kovan, ki se silno redko nahaja, zato ga zlasti numismatici drago plačujejo. To pa izvira od tod: Nekega Avstrijanca, ki je v ondašnji denarnici za delalca bil, togotilo je to strašno, da je Friderik II. velik kos Šlezije Avstriji vzel; zato na enem tolarji razstavi napis: Reichsthaler (cesarski tolar) v: Reichsthaler (državo je ukradel). Kralj Friderik to pozvedši zapové, da se s tem napisom kovani tolarji prekličajo in brž prekujejo, — al že jih je bilo nekoliko med ljudmi, in zato so zelo redki in se silno drago plačujejo.

* Avstrijska armada po sporočilu vladinem v delegaciji ima 864.849 rednih vojakov, 187.527 pa brambovcov, tedaj vseh skupaj 1 milijon in 52.376. Pušek pa ima armade 1 milijon in 34.000.

Dopisi.

V Gorici 15. dec. ☉ — Danes je zapustil Gorico deželni šolski nadzornik g. Ant. Klodič; odrinil je na novo svoje mesto v Poreč; spremili so ga do koldvora mnogi prijatelji. V torek večer se je bilo zbralo v gostilnici pri Catarini-u lepo število profesorjev srednjih šol k razhodnji večerji, ktera je bila — negledé na okoliščine, ko jej je bila prilika — v marsikakem oziru zanimiva. Tako na priliko je imel gimnazijski vodja — starešina med nazočimi mlajšimi profesorji kakih 5 nekdanjih svojih učencev (iz 2 gimnazij) in ti učenci so imeli tudi že svoj narod pri mizi; gospod nadzornik sam je imel med nazočimi svoje učitelje. Občutke, ki se o taci okoliščinah v učiteljskih prsih budé, vé ceniti vsak šolnik. Dalje je omembe vredno to, da so bili med Klodičevimi spoštovalci 4 raznojezičnih dežel rojaki. Sol vsej svečanosti pa — se ve da — so bile zdravice s šampanjcem. Marsikaj bistroumno-šaljivega je bilo slišati; živahno ploskanje se je odmevalo na priliko po napitnici „grossprofessor“-ju Sch. v smislu (duševnega) grossvater-ja, ker je imel v veseli družbi svoje učiteljske vnuke, samega sebe pa — in spretnost njegova za napitnice je že znana — je prekosil g. nadzornik sam. Napival je po skupinah zastopnikom vseh raznih znanstev v šaljivo-resnih karakteristikah posamnih ved in naloge dotičnih profesorjev. Takih medsebojnih pobratimij nismo v naših učiteljskih krogih dosedaj veliko doživeli, pa tudi tako prisrčnih slovesnih veselic ne. Je pa tudi mladi mož, kteremu je to veljalo, vse časti vreden. Škoda le, da ga je zgubila naša goriška dežela, za katero je bil kakor navlaš vstvarjen.

V Gorici 17. dec. (Čitalnica) je imela sinoči glavni letni zbor. Vže veliko let se ni sešlo toliko družnikov, kakor letos, kar je znamenje — če obilno število deležnikov kaj družega ne pomeni (!?) — da se v novem poslopji vsi prav dobro počutimo. Z dvema izjemama je ves lanski odbor z odlično večino glasov na novo potrjen. Samo gg. dr. Lavrič namreč, in telegrafist Klavžar sta izvoljena za namestnika, in prišla sta na njuno lansko mesto v odbor gg. Dolenec (trgovec) in V. Kumar (učitelj). Za predsednika in denarničarja, ktera sta se posebej in poprej zopet volila, sta skoraj edinoglasno zopet izvoljena stebra naša: dr. Tonkli in Jeglič. Družega zdaj ne želimo, nego to, da bi se v kratkem izpolnila želja predsednikova, ki je tudi naša, da bi se sestavil pevski zbor, in da bi se nam napravile glediščine igre. Prav težko nam dé, ko beremo o slovenskih glediščinah predstavah in izvrstnih pevskih zabav v Ljubljani, mi pa moramo taci zabav pogrešati! — Ker že o čitalnici pišem, naj še omenim, da jej je nedavno pristopil naš deželni glavar grof Coronini. Vljudnost za vljudnost: pristop njegov je brž ko ne sad sijajnega plesa preteklega novembra, h kteremu je bil med drugimi imenitnimi možmi povabljen tudi on. — Slednjič slišim, da je prejšnji čitalnični odbor „Soči“ stanovanje v svojih prostorih odpovedal, in to menda zaradi nekih navskrižnosti o najemščini.

Iz Vranskega. (Narodna naša čitalnica) ima 26. dne t. m., to je, na Štefanovo, „besedo“ in tombolo. Pri tej besedi bode g. J. D. Búdna, nadaljeval zanimivo razpravljanje prirodoslovno „o notranjem bitji

zemlje“, gosp. A. Piskár pa „o narodno-napredovalnem gospodarstvu“. — Beseda se začne ob pol 8. uri zvečer. Vse čitalničarje, še posebno kmečkega stanu, vljudno vabimo s tem dostavkom, da je vstop v čitalnico k tem razpravam dopuščen tudi vsem vnanjim, ako jih vpeljuje kak čitalničin ud. Odbor.

Iz Idrije. (*Čitalnica naša*) napravi občni zbor 22. decembra zvečer ob 7. uri. Ker se bode o važnih zadevah glasovalo, in se po §. 20. pravil bode tudi volil nov odbor, želeli je obilo vdeleštva gosp. družbenikov pri občnem zboru, v kterege vnanje in domače uljudno vabi odbor.

Iz Postojne 19. dec. (*Čitalnica naša*) je napravila 6. dne u. m. besedo na korist pogorelcem postojnskim, ki se je v vseh oddelkih izvrstno vršila in siromakom naklonila nad 100 gold. čistega dohodka. 26. dne t. m. se napravi zopet veselica v čitalničinih dvoranah po sledečem programu: 1. Godba. 2. Petje. 3. Tombola. 4. Deklamacija. 5. Godba. 6. Veseloigra „Svojeglavneži“. 7. Godba. 8. Šaloigra „Muteč“. Ker je program jako zanimiv, nadjamo se obilo gostov domačih in vnanjih.

Hotederšica pri Logatcu 14. grudna. — Velika nesreča nam je žugala dne 29. novembra t. l., ko je okoli pol treh popoldne v hiši šte. 10 po neznanem vzroku goreti začelo, tako, da v malo trenutkih je bila vsa s slamo pokrita streha v plamenu. Strah vaščanov je bil tem večji, ker je imenovana hiša sredi vasi in okoli nje so druge tudi s slamo krite hiše prav na gosto, tako, da se skoraj streha strehe dotikuje. Nevarnost pa je bila tem večja, ker so bili večidel moški pri delu v gozdu in je v začetku vihar plamen na sosedne hiše zaganjal tako, da je že začela streha sosedne hiše goreti. K sreči so možje iz sosednih vasi Godoviča in Ravnika v obilnem številu hitro na pomoč prihiteli in da so po pametnem svetu in pod vodstvom našega prečastitega gospoda fajmoštra in g. Adolfa Jakšeta iz Ljubljane, kateri je po opravih ravno v vasi bil, zadušili plamen tako, da je pogorela sama omenjena hiša. Sveta dolžnost me sili, da v imenu vse soseske presrčno zahvalo izrekujem vsem pomočnikom našim, ki so nas rešili grozovite nesreče!

Janez Korčè, župan.

V Sodražici 16. dec. (*Tukajšnje bralno društvo*) napravi 28. dne t. m. zvečer ob pol šestih veselico, h kateri vse ude vljudno vabi odbor.

Iz Ljubljane. (*Deželni šolski svet*) je v poslednji svoji seji med mnogim družim rešil sledeče reči: na vprašanje okrajnega šolskega sveta v Planini: ali naj se za idrijsko šolo voli krajni šolski svet ali ne? je bilo sklenjeno, da za zdaj še ne, dokler zaradi te šole še ni razprava med ministerstvom nauka in financ dognana, ker idrijska ljudska šola ne spada pod tisto vrsto šol, o katerih govori §. 1. šolskega nadzorstva; — prebivalci sv. Duha so rešeni žabniške šole in njihovi otroci se zopet vsolajo v Loko; žabniški šoli pa se je dovolilo 60 gold. letne podpore iz normalnega šolskega zaklada; tako bode konec strastnim preprirom sosednih vasi; — vprašanje profesorjev ljublj. gimnazije zaradi šolskih počitnic gledé na novo določbo počitnic ljudskih šol je bilo rešeno s tem, naj počitnice gimnazijske ostanejo po stari navadi; — konflikt med kočevskim c. kr. okrajnim glavarjem in ondašnjim šolskim nadzornikom je bil rešen s tem, da se je pritožnik napotil na jasno postavbo šolskega nadzorstva; tako so tudi nektera druga vprašanja c. kr. okrajnih glavarjev bila rešena z napotkom na to postavbo; nekterim učiteljem je bila denarna podpora in 24 revnim pa vrednim preparandom so bile polovične državne štipendije podeljene; — za učiteljsko službo iz prirodoslovja in

matematike na ljublj. preparandiji sta bila ministru le dva kompetenta priporočana, ker na ostale tri se ni mogel ozir jemati. — V tej seji je bilo tudi pismo gospoda ministra za nauk in bogočastje na znanje dano, s katerim je odgovoril na interpelacijo namestnikov deželnega odbora, zakaj da so se oddale učiteljske službe na gimnaziji novomeški brez zaslišanja deželnega šolskega sveta. Odgovor na to interpelacijo je podoben navadnim odgovorom, kedar vlada odgovarja na interpelacije.

— (*Prof. Šolar*) je imenovan za uda c. kr. deželnega šolskega sveta.

— Gosp. L. Svetec je včeraj prišel iz Pešta v Ljubljano, kjer ostane do 8. januarja.

— (*Za načrt realčinega šolskega poslopja*), ki ga bode spomladi začela zidati kranjska hranilnica, ste razpisane dve nagradi, namreč 1500 gold. za najboljši načrt in 1000 gold. za najboljšega po unem. Načrti, izdelani na podlagi predpisov, ki se dobivajo v hranilnici, se sprejemajo do konca marca 1871.

— (*Od dramatičnega društva*) v nedeljo v deželnem gledališči dana igra „Matiček se ženi“ je zopet našla obilnega in zadovoljnega občinstva; večidel vse naloge so bile v dobrih rokah, še posebno pa se je odlikoval gosp. Šusteršič, ki je kakor vstvarjen za „Matička“.

— (*Občni zbor čitalnični*) bo 26. dne t. m., to je, na dan sv. Štefana ob pol enajsti uri dopoldne s sledečim dnevnim redom: a) nagovor predsednikov, b) poročilo tajnikovo, c) poročilo blagajnikovo, d) volitev treh pregledovalcev računov, e) volitev predsednika, blagajnika in 15 odčornikov, f) nasveti posamesnih družbenikov.

— (*Občni zbor „Slovenije“*) bode prve dni januarja meseca. Dnevni red mu je že določen tako-le: 1) nagovor predsednikov, 2) poročilo tajnikovo, 3) volitev novega odbora, 4) razprava o sledečih zadevah: a) ali društvo „Slovenija“ pritrdi programu jugoslovanskemu razglašenemu 1. decembra l. l. v Ljubljani, b) društvo „Slovenija“ odobri addresso deželnega zbora kranjskega 30. avgusta l. l., c) nasvet o napravi kmetijskih in rokodelskih pripomočnih blagajnic po deželi na Kranjskem. 5) predlogi posamesnih družbenikov. — Dan zborovanja se odločno naznani prihodnjič.

— (*Deveta slovenska predstava*) dramatičnega društva v deželnem gledališči bo v ponedeljek 26. decembra, to je na praznik sv. Štefana. Predstavljale se bodo tri nove igre in sicer: „Medeni tedni“, veseloigra v 1 dejanji, prav zabavna in lepa igrice, dalje melodijozna opereta Offenbahova „Čarobne gosli“ in konečno času primerna igra s petjem „Sveti večer na straži“. Vse naloge so v tako dobrih rokah, da moremo pričakovati posebno zabavnega večera. Občina stvo pa naj s prav obilnim obiskom prizna dozdej uspešno delovanje dramatičnega društva, da se bode tem dalje bolj krepko razvijala domača muza. Sedeži si bodo dobivali, kakor po navadi, v odločenih urah pri kasi ali pa v pisarnici dram. društva.

— (*Občni zbor telovadnega društva „Sokola“*) bode 29. dne t. m. ob 7 uri zvečer v telovadnici.

— (*Mož dveh žen.*) Omenili smo že končne obravnave pri deželni sodnji z nekim Alfredom Meningerjem viteзом Lerchenthalom zaradi jako redkega hudodelstva dvoženstva. Ker je stvar zanimiva, naj v kratkem povemo tvarino zatožbe. Zatoženec, Nemec, akoravno v Krapini rojen, je šel z avstrijskimi prostovoljci v Mehiko, kjer je iz armade kmalu prestopil k straži cesarjeve palače. Leta 1866. se je tam seznanil z neko Rozarijo Perez-evo, hčerko vdove kavarnarja, ter jo po katoliški šegi vzel v zakon. Po

smrti cesarja Maksa in razpadu mehikanskega cesarstva se je vrnil z drugimi vred nazaj v Evropo in popustil ženo, kateri je obljubil, da pride za njim, kedar si on v Evropi dobí kako službo. Domú prišedši ne prikriva nikomur, in tudi svoji materi ne, da je oženjen, in sploh se je ta govorica razširila po deželi. V Novem mestu, kjer je služil za poštnega odpravnika, se seznanil z gospodičino M. Konšekovo, ktera je imela šolo za odgojevanje deklitstva; a ker se ta noče pečati z oženjenim, jame on tajiti svoj zakon, češ, da je to govorico zatrosil le zato, da bi od svoje matere dobil večo denarno podporo. Da bi jo še bolj prepričal, da je samec, dobí od polkovnika Leisserja spričalo, da se v Mehiki ni oženil. Ona se dá prepričati; zveza med njima postaja vedno ožja in slednjič se poročita 22. septembra v fari pri sv. Jakobu v Ljubljani. — Bila sta tedaj mož in žena, — kar pride iz Berolina dopis na Dunaj, da zapuščena žena želi zvedeti kaj o nezvestem svojem možu, in da se reva z otrokom tako slabo godí, da se je obrnila do nemškega podpornega društva v Mehiki, ktero jej je tudi dalo malo podporo kot ženi Nemca. Na to se mu natveze pravda, da pride v sodnijsko preiskavo, ktera je trajala blizo 2 leti in spravila mnogo dokazov zoper njega na dan, dasiravno je vse tajil. Dobilo se je nekaj pisem, ktere je on iz Novega mesta pisal Rozariji, dalje je bilo poslanih tudi nekaj drugih pisem iz Mehike, in pridjan je bil poročni list iz cerkvenega zapisnika v Mehiki; našla se je dalje še priča poroke itd. — Pri obravnavi se je zatožencu vse to prebralo in pokazalo, a on v enomer taji, rekoč, da je bilo sicer vse za poroko pripravljeno, a da poroke vendar ni bilo. Slovesnost v dvorni cerkvi z nekimi srebernjaki je bila le na videz, da bi se potolažil pobožni duh Rozarije in njene žlahte, zlasti matere; tedaj ni bil zakon nič družega ko privoljen konkubinat. — Priča Schaffer, fregatni stotnik, kateri je bil poprej zatoženca prednik, ni bil pričujoč tisti čas in je namestnika Pradillo imel; na dvoru pobožnega cesarja Maksa se take sleparije niso nikdar podpirale. — Priča Horvat potrdi, da je bil nazoč pri civilnem zakonu. Vrh teh je še mnogo drugih dokazov, ktere zaradi obširnosti tukaj preskočimo; le to naj še omenimo, da Leisser, kateri mu je dal zaželjeno pismo, da ni oženjen, je naredil to pismo le na podlagi mehikanskih zapisnikov, v ktere pa se zadeve straže palače niso zapisovale. Po končanem dokazovalnem obravnavanju je državni tožnik Hren ostal pri zatožbi in pretresši vse dokaze zoper zatoženca je predlagal, da se obsodi v enoletno težko ječo, ter da sodnija izreče, da je drugi zakon po postavi neveljaven; tudi naj zatoženec izgubi priimek plemstva. — Zagovornik dr. Razlag je v izvrstnem govoru spodbijal dokaze, rekši, da ni ne eden jasen. Vkljub težavnemu stanju zagovornika v taki zadevi se je jako odlikoval in posebno povdarjal, da je v Mehiki vse neredno bilo, da predložena pisma nimajo postavne veljave, ker poročni list, ki je posnetek iz poročnih matic, nima podpisa in ime Palacios ni poverjeno, kakor je v mednarodnem občenju predpisano. Takih pomanjkljivosti je več dokazal in med temi tudi to, da nobena priča ni bila zaslišana, ki ste vsled poročnega izpiska pri poroki zraven bili, namreč: nevestina sestra Regina in Dragotin Wagner. Horvat po predloženih pismih ni bil pričujoč pri poroki, ampak le pri informaciji in pred Pradillom, poveljnikom cesarskega dvora, sam pa je trdil, da je pri poroki bil, vendar je pristavil, da mu niso znani cerkveni obredi, ker nikdar sam ni bil oženjen. Dr. Razlag je na dalje razvijal v svojem govoru, ki je dobre tri četrt ure trajal, da osumbe za-

stran zakonskega stanú svojega varovanca utegnejo za ktero drugo kaznjivo dejanje gledé na konkubinat ali na po zvijači dobljene denarne podpore za dokaz služiti, tukaj pa gré za hudodelstvo dvojnega zakona, ki s predloženimi pismi nikakor ni dokazano itd. V tako nejasnem slučaju ni mogoče, da bi se njegov varovanec obsodil; k večemu naj bi se vsa stvar izročila po §. 4. reda kaz. pravde zakonski sodniji ali pa celó preložila, da bi se vnovič pozvedelo zaradi veljave dokazov. — Zatožencu vidno prihaja lože pri srcu med tem govorom, ter je nekaj bolj veselega obraza. A govor zagovornikov mu ni dovolj pomagal, sodnija se je poprijela predlogov ces. tožnika in zatoženca spoznala krivega hudodelstva dvojnega zakona ter mu odločila še več kakor predlagano kazen, ker ga je obsodila v težko ječo 15 mesecev. Ves potrt naznani obsojeni pritožbo zoper to rzsodbo. — Omeniti še moramo, da bo otrok iz družega zakona po postavi zakonsk, dasiravno je zakon razrušen, kakor je dr. Razlag jasno dokazal iz konkordata od 8. oktobra 1856. l., št. 185, in ces. ukaza od 3. junija 1858. l., št. 92 drž. zakonika, vsled kterege se otroci za zakonske imajo, če eden roditeljev ni vedel za zakonski zadržek; s tem ukazom je ta določba postala občna postava, ki veljá za vse državljane in ko bi ravno konkordat ne veljal, veljati mora ta ukaz še vedno tudi za 28 milijonov katoličanov v našem cesarstvu, ker bi se sicer s 7 milijoni nekatoličanov ugodniše ravnalo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Danes imamo s političnega polja malo novic povedati. Delegaciji v Peštu ste ustavile delovanje in ga začnete 10 dni po novem letu; dela imate še toliko, da ga ne bote dovršile pred koncem meseca januarija, posebno zato, ker je ogerska delegacija zeló počasna. Tudi cesar in z njim trije državni ministri (Beust, Kuhn in Lonyay) so se 18. dne t. m. iz Buda-Pešta vrnili na Dunaj, cesar pa gré kmalu v Tirole, da ondi čez božične praznike na gradu Trautmansdorfu ostane, kjer že celo zimo cesarica prebiva. — O novih ministrih ni še ne duha ne sluha; da bi federalistični možje že zdaj prišli do krmila, ni misliti; za ministre stare Giskrove garde tudi ustavoverci ne marajo, drugi liberalci si pa tudi ne upajo na vrhunec stopiti, ker dobro vedó, da so kmalu spet na tleh. Res smo tako deleč jo priribali, da je še ministrov težko dobiti. — Državni kancelar Beust je na spomenico českih deklarantov dr. Riegerju tako strastno in tako neprevdarjeno odgovoril, da se vidi, da mož, ki je Avstrijo tako zavozil, ne more je spraviti v pravi kolovoz. — Črnomorskemu vprašanju je pristopilo zdaj še Luksemburško, ktero je pruska vlada tako s trte izvila kakor francosko vojsko. — Iz francosko-nemškega bojišča nič posebnega; nemška armada še zmirom nima poguma bombardirati Pariza; nasproti pa se sliši, da francosko armado čedalje bolj navdaja navdušenost za boj.

Hvaležno potrjujem milodare za ubogo vdodo od gosp. J. G., — b. A. Z. Dr. Jan. Bleiweis.

Za pogorelce v Klečah od gosp. Antona barona Zoisa 50 gold.

Žitna cena

v Kranji 19. decembra 1870.

Vagán pšenice 6 fl. 10. — rži 4 fl. 20. — ječmena 2 fl. 70. — ovs 2 fl. 20. — soršice 4 fl. 60. — ajde 3 fl. 80. — prosa 3 fl. 20. — krompirja 1 fl. 65. — fižola 3 fl. 52.